

Berachot Sources 6

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף לה עמוד ב

חמרא סעיד. פירוש סועד את הלב ומחזקו. זיין הוא ממעט הרעב מן הגוף אבל אינו מחזק הלב. ויין מחזקו וזהו המסעד כדכתיב וסעדו לבכם

טור אורח חיים הלכות פסח סימן תעא

כל אדם אסור לאכול פת משעה עשירית ולמעלה כדי שיאכל מצה לתיאבון^(א) אבל בשר וירק ומיני תבשיל שרי והרמב"ם ז"ל כתב אבל אוכל הוא מעט פירות או ירקות אבל לא ימלא כרסו מהם^(ב) ויין מותר לשתות הן רב או מעט כי הוא גורר תאות המאכל אבל קודם שעה עשירית יכול לאכול פת ומהו הפת שיאכל חמץ אסור מתחלת שעה חמישית ולמעלה מצה נמי לא דאיתא בירושלמי^(א) האוכל מצה בע"פ^(א) כבועל ארוסתו בבית חמיו^(ב) הלכך לא משכחת פת שיוכל לאכול אלא מצה עשירה פי' שנילושה במי פירות דברושל" לא אסר אלא מצה שיוצאין בה בלילה אבל מצה שאין יוצאין בה בלילה מותר לאוכלה עד תחלת שעה י' ואם התחיל לאכול קודם שעה י' ומשכה סעודתו עד הלילה פסק רשב"ם אף על גב דבשאר שבתות וימים טובים קי"ל פורס מפה ומקדש בפסח צריך להפסיק סעודתו^(ג) בעקירת שולחן ורב אלפס פסק דאף בפסח א"צ להפסיק בעקירת שולחן ובה"מ^(ד) אלא פורס מפה ומקדש על הכוס^(ה) ואינו מברך עליו בפה"ג^(ז) ומברך ברכת המוציא וגומר סעודתו וי"א שגם ברכת המוציא א"צ לברך אבל רב אלפס כתב שצריך לברך ברכת המוציא וכ"כ בה"ג ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל:

רבינו יונה מסכת ברכות דף כד עמוד ב

חוץ מן היין מפני שהיין כיון שמחמת השינוי חשוב יותר קובע ברכה לעצמו כדמפרש בגמרא דחמרא סעיד ומשמח ומאי דכתיב ויין ישמח לבב אנוש ולחם לבב אנוש יסעד לא בא למעט שאין היין סועד אלא ה"ק חמרא סעיד ומשמח נהמא מסעד סעיד שמוחי לא משמח ומקשי' התם א"ה ניברייך עליה ג' ברכות ומתרצין לא קביעי אינשי עליה ובתמרים אף על פי שהם מזון כיון דלא קביעי עלייהו ולא נשתנו כמו שמשנתנים הענבים כשנעשו יין אינם קובעים ברכה לעצמן:

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף לה עמוד ב

כבר ביארנו על היין שמתוך חשיבותו קבע לו ברכה בפני עצמו וחשיבותו הוא שהוא זן וסועד את הלב כפת עצמו ומ"מ אין מברכין אחריו ג' ברכות הואיל ואין אדם קובע סעודתו עליו וכן הדין בתמרים שאמרנו עליהם שהם זנים וסועדים הואיל ואין דרך לקבוע סעודה בהם ואפי' רצה זה לקבוע סעודתו ביין או בתמרים בטלה דעתו אצל כל אדם ומ"מ בדיעבד יצא על היין ועל התמרים בג' ברכות אבל תאנים וענבים ושאר מינים אף על פי שזנין ר"ל שממעטים הרעב הואיל ואין סועדים את הלב שיהא שבע וחזק בכך אפי' בדיעבד לא יצא אלא בברכה אחת מעין ג' אבל לא בג' ברכות: אף על פי שאמרנו ביין ותמרים שזנין וסועדים ושאר הדברים אינן סועדים מ"מ כל הדברים זנין הם ומי שאמר כל הזן קונם עלי אסור בכל הדברים חוץ מן המים ומן המלח אבל אם אמר הזן והסועד לא נאסר בפירות אלא ביין ותמרים ואם לא אסר עצמו אלא במזון אף יין ותמרים אינם מזון ואינו אסור אלא במה שמברכין עליו בורא מיני מזונות כגון חמשת המינים ואורז ודוחן על דעת קצת כמו שיתבאר:

תוספות מסכת בבא בתרא דף צז עמוד א ד"ה אילימא למעוטי

אילימא למעוטי יין מגתו כו' - אין להוכיח מכאן דין מבושל כשר לקידוש ומברכין עליו בפ"ה מדלא קאמר למעוטי יין מבושל דלאו ראייה היא דאפילו אין מקדשין עליו לא מצי למימר למעוטי יין מבושל דאם כן הוה ליה למימר אין מברכין עליו בפ"ה אבל יש להביא ראייה מירושלמי דשקלים ודערבי פסחים דין גמור הוא דאמר התם ארבע כוסות שאמרו יוצאים ביין מבושל אלמא מקדשין איין מבושל ודלא כפרש"י והר"ש שכתבו דין מבושל מברכין עליו שהכל דאישתני לגרעותא ואין להאריך כאן.

רא"ש מסכת בבא בתרא פרק ו סימן י

ויין מבושל היה אור"ת ז"ל דמברכין עליו בפה"ג וגם מקדשין עליו^ו ואף על גב דאמר גבי שלקות הואיל ואישתני אישתני דוקא תומי וקרתי דאישתני לגרעותא כשבשלום דמעיקרא הוה בהו קיוהא והשתא לית בהו קיוהא אבל שאר ירקות הואיל ואישתני לעילויא לא אישתנו מברכתן ראשונה הכי נמי יין מבושל אישתני לעילויא

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן רב ס"ק ב

ב מבושל. עיין מ"א. בטור הביא מחלוקת, רש"י סובר מבושל לא דנשתנה לגרועותא, והשו"ע פוסק בורא פרי הגפן, עיין סימן ער"ב בטור ולקמן [סימן] ער"ב סעיף ח' הביא ב' דיעות בסעיף ח' יש אומרים דאין מקדשין על מבושל ודבש, וציין באר הגולה [אות] כ' ה"ר שמעיה בשם רבינו שלמה (תלמיד רש"י חיבר מחזור ויטרי) (ורי"ף) [ורי"ץ] גיאות [הלכות קידוש עמוד ג] ורב האי ורמב"ם [שבת כט, יד] הנה הנך גדולים טעמייהו דמברכין שהכל במבושל ובדבש אבל טעם הרבינו ירוחם ז"ל [נתיב יב ח"א סה, ג] דפסול למזבח אבל מברכין פרי הגפן כמו שכתב המגיד משנה פרק כ"ט הלכה (יט) [יד] משבת, יע"ש. ומדלא כתב המחבר מעט שאור משמע לכאורה כהרבינו שמעיה ורי"ץ גיאות ורב האי א"כ מאי טעמא סתם כאן, ובלבוש [סימן ערב סעיף ח] כתוב יש פוסלין שאור או דבש והיינו כר"מ [שם] לחוד ולבושיה כתלג חיזור. ומה שקשה למה במבושל לא הביא יש אומרים אי"ה יבואר שם [אשל אברהם אות ה]. וסבור הייתי לומר דה"ר שמעיה בשם רש"י לשיטתיה שפירש בריש פרק כיצד מברכין ל"ה א' [ד"ה כיצד מברכין] יין חשיבותיה, כי י"ל בגמרא עמוד ב' לבתר דמסיק שמן ע"י "אניגרון" ל"ק מ"ש משמן הלכך מבושל נשתנה לגרועותא, אבל אינך סבירא להו הטעם כמו שכתוב בגמרא [שם] חמרא סעיד ומשמח אף מבושל נמי, אלא שראיתי להתוספות יום טוב שם [פ"ו משנה א] על מה שכתב הר"ע ברטנורא [שם] חשיבותיה, דסעיד ומשמח, יע"ש. ועיין נחלת צבי [עטרת צבי סימן ערב ס"ק ח] ובסימן ער"ב בב"י [ד"ה ועל יין] דיש אומרים מבושל נמי נשתנה לעלויא. ויין וורמיי"ט שקורין פאלי"ן עיין הלכות פסח דיש אומרים דיוצא בו וצ"ע ביין וורמייט שלנו דיש בו הרבה כמעט אין החיך נהנה ממנו כי אם לרפואה אף שהכל נהיה בדברו אין ראוי לברך עליו. ואי"ה יבואר עוד:

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נ עמוד ב

תנו רבנן: יין, עד שלא נתן לתוכו מים - אין מברכין עליו בורא פרי הגפן אלא בורא פרי העץ ונוטלין ממנו לידיים, משנתן לתוכו מים - מברכין עליו בורא פרי הגפן ואין נוטלין ממנו לידיים, דברי רבי אליעזר; וחכמים אומרים: בין כך ובין כך מברכין עליו בורא פרי הגפן ואין נוטלין הימנו לידיים. כמאן אזלא הא דאמר שמואל: עושה אדם כל צרכיו בפת, כמאן? כרבי אליעזר. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של ברכה, שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים. מאי טעמא? - אמר רב אושעיא: בעינן מצוה מן המובחר. ורבנן - למאי חזי? - אמר רבי זירא: חזי לקוריטי.

רש"י מסכת ברכות דף נ עמוד ב ד"ה אין מברכין

אין מברכין עליו בורא פרי הגפן - לפי שהיה יינם חזק מאד ואין ראוי לשתייה בלא מים, הלכך אכתי לא אשתני למעליותא ולא זז מברכתו הראשונה, והרי הוא כענבים, וברכתו בורא פרי העץ.

רש"י מסכת ברכות דף נ עמוד ב ד"ה למאי חזי

למאי חזי - לשתייה דמברכין עליו ברכת היין.

תוספות מסכת ברכות דף נ עמוד ב ד"ה למאי חזי

למאי חזי - פי' ולמאי אשתני לעלויא ומשני לקוריטי וכן הלכה כרבנן דדיין חי מברכין עליו בורא פרי הגפן דאמרינן (פסחים דף קח:) שתאן חי יצא.

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף צז עמוד ב

דאמר רבא: סוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום! ואלא למעוטי מפיה ומשוליה, והא תני רבי חייא: מפיה ומשוליה לא יביא, ואם הביא - כשר! ואלא למעוטי יין כושי, בורק, היליסטון, של מרתף, של צמוקים, והא תניא: בכולן לא יביא, ואם הביא - כשר! ואלא למעוטי יין קוסס, מזוג, מגולה, ושל שמרים, ושריחו רע, דתניא: בכולן לא יביא, ואם הביא - פסול. למעוטי מאי? אי למעוטי קוסס, פלוגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי היא! אי למעוטי מזוג, עלויי עלייה, דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: מודים חכמים לר"א בכוס של ברכה, שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים! אי למעוטי מגולה, סכנה היא! אי למעוטי של שמרים, היכי דמי? אי דרמא תלתא ואתא ארבעה, חמרא מעליא הוא! אי דרמא תלתא ואתא תלתא ופלגא, פלוגתא דרבנן ואחרים היא! אלא למעוטי שריחו רע. ואיבעית אימא: לעולם למעוטי מגולה, ואף על גב דעבר' במסנת, כר' נחמיה אפילו הכי הקריבהו נא לפחתך הירצך או הישא פניך. בעא מיניה רב כהנא חמוה דרב משרשיא מרבא: חמר חווריין, מהו? אמר ליה: אל תרא יין כי יתאדם:

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף צז עמוד ב ד"ה יין קוסס

יין קוסס - הוא יין הנמכר בחנות ופסול הוא דלא הוי שכר ולא ראוי להיות שכר כיון מגתו דסופו מיהא להיות שכר.

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף לה עמוד ב

היכי דמי אי דקא שתי ליה. פירוש בעיניה אזוקי קא מזיק ליה. פירוש האי מפסיד השמן הוא וחשוב כמזיק ולא חשיבא הנאה כלל כדתנן לגבי תרומה דמשלם את הקרן ולא חומש. פירוש דאין חומש אלא בנהנה דהתורה אמרה איש כי יאכל קודש פרט למזיק ומן הדין מזיק להקדש פטור אלא דרבנן חייבוהו בקרן כשיש לו בעלים כגון דאתא ליד כהן אבל ודאי אי לא אתא לידא דכהן בלאו הכי נמי פטור דממון שאין לו תובעים הוא:

רמב"ם הלכות תרומות פרק י הלכה ז

ל השוגג שאכל תרומה ביום הכפורים או שאכל תרומה נקורה, והשותה יין תרומה שנתגלה, והסך יין ושמן כאחד או ששתה שמן וחומץ כאחד או שכסס את החטים או גמע את החומץ ה"ז משלם קרן וחומש. +/השגת הראב"ד/ אבל השוגג וכו' עד משלם קרן וחומש. א"א פלוגתא דרבי ורבנן היא ורבי הוא דס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואף על גב דמברכין עליה בורא פרי האדמה אפשר דלגבי תרומה מזיק הוא. +

ב"ח אורח חיים סימן רב

ד ומ"ש בשם הרמב"ם דבשתה שמן לבדו מברך עליו שהכל. טעמו דמפרש הא דקאמר בגמרא אילימא דקשתי לה מישתי אזוקי מזיק ליה הכי פירושו ואם כן אמאי קאמר רבי יוחנן דמברך עליו בורא פרי העץ אבל הא פשיטא הוא כיון דנהנה בשעה דקא שתי ליה דצריך לברך שהכל דלא גרע שמן מחומץ דאזוקי נמי מזיק ליה וצריך לברך עליו שהכל:

וכן כתב ה"ר יונה (כח ב ד"ה על) גבי חומץ דלענין ברכה צריך לברך אף על גב דמזיק ליה ומביאו בית יוסף בסימן ר"ד (עמ' תקיג ד"ה ומ"ש ועל החומץ) והיא דעת הרמב"ם שכתב בפרק ח' (ה"ח) בסתם דעל החומץ מברך שהכל דמשמע חומץ גמור שאינו מעורב במים דלא כדעת רבינו בסימן ר"ד דאינו מברך כלום על החומץ אם אינו מעורב במים ולטעמיה אזיל דבשמן נמי אינו מברך כלל אם שותהו בעיניה ואין כך דעת הרמב"ם לא בשמן ולא בחומץ:

ואם תאמר ומאי שנא משקדים המרים דגדולים אין מברך עליהם כלל משום דאזוקי מזיק ליה ויש לומר דשמן זית שאני דבשעה ששותהו נהנה ממנו אף על גב דמזיק ליה בסוף חייב לברך על מה שנהנה בשעת שתייה מה שאין כן בשקדים דכיון דבשעת אכילה אינו נהנה דמרים הם ולבסוף נמי אזוקי מזיק ליה אין מברך כלל והכי איתא להדיא בגמרא (דף ל"ו א) אקימחא דשערי דקאמר שמואל דמברך שהכל ודחטי נמי שהכל אלא דשערי איצטריכא ליה מהו דתימא דשערי הואיל וקשה לקוקאייני לא ליברך עליה כלל קא משמע לן כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי אלמא אף על גב דאזוקי מזיק ליה לבסוף אפילו הכי כיון דאית ליה הנאה מיניה בשעת אכילה מברך עליה שהכל ומכאן ראייה לדברי הרמב"ם בחומץ ושמן זית דמברך עליהם שהכל אף על גב דאזוקי מזיק ליה ודו"ק. ולענין הלכה ספק ברכות להקל ובשמן בעינו אינו מברך עליו כלל:

שקדים המרים וכו'. הכי איתא ריש פרק בכל מערבין (עירובין דף כ"ח ב) וסוף פרק קמא דחולין (דף כ"ה ב) לגבי מעשר והוא הדין לגבי ברכה וכן כתב הרא"ש ריש פרק כיצד מברכין:

אבן העוזר אורח חיים סימן רח סעיף ד

סעיף ד

[שו"ע סעיף ד]. פסק רמ"א באכל שעורים שלמים חי ואפילו קלויין באש מברך שהכל, אבל הר"ד אבודרהם [עמוד שלב] הביאו ב"י [קפד, א ד"ה כתב הכלבו] פסק בכוסס שעורים אין מברך עליהם כלום, עכ"ל. והקשה ב"י כיון דנהנה למה לא יברך, ונמשך רמ"א אחריו, וכן הב"ח [שם ד"ה ומ"ש אבל] דחאו בשתי ידים. ואני ראיתי שדברי הר"ד אבודרהם ברורים ודבריו מוכרחים בש"ס, שהרי איתא [יומא] פרק יום הכפורים דף פ"א [ע"א], זר שכוסס שעורים [של] תרומה פטור מחומש דכתיב [ויקרא כב, יד] כי יאכל, פרט למזיק, וכיון דהוא אזוקי מזיק פשיטא דאין לברך עליו, שהרי שמן יליף הש"ס ריש פרק כיצד מברכין [ברכות] דף ל"ה ע"ב, דאין מברכין על השמן כלום משום דאזוקי מזיק, דהא תנן דשותה שמן של תרומה פטור מחומש, על כן פסקו סימן ר"ב סעיף ד' דאין מברכין כלום על השמן. ועל כן כתב הר"ד אבודרהם בכוסס שעורים דהוא מאכל בהמה, ואינו מאכל אדם מפני שמזיקו, לכן אין מברכין כלום עליהם:

ועל פי זה יש לי לתרץ כוונת הרמב"ם [ברכות ח, ב] דפסק בשמן לברך שהכל, והפוסקים לא מצאו שום סמך לדבריו, ולדעתי קשיא ליה להרמב"ם מהא דכוסס שעורים דמזיקו, ואנן קי"ל [סימן רד סעיף א] בקמחא דשעורין מברך שהכל, והרי קמחא לא עדיפא מהגרעינין שלמים, כמבואר בש"ס ריש פרק כיצד מברכין [שם לו, א] גבי קמחא דחטים ע"ש, וא"כ קל וחומר לכוסס שעורים דמברך שהכל אף דאזוקי מזיק, על כן פסק הרמב"ם גם בשמן לברך שהכל. ותו דדייק שם הש"ס קמחא דשערי הוא דמברך שהכל הא קמחי דחטי בורא פרי האדמה, ולכאורה מנליה להש"ס דיש לחלק כלל

ביניהם, אלא ודאי משום דקמחא דשעורים אזוקי מזיק לכן ברכתו שהכל. אבל להפוסקים דסבירא להו בשמן דאין מברך כלום, צריך לומר דקמחא דשעורים אינו מזיק כמו כוסס שעורים, או דמיירי בקמח של קליות כמו שכתבו הפוסקים [רא"ש שם פ"ו סימן ב] (ועכ"פ לשטת כל הפוסקים דכוותיהו קי"ל), ויפה פסק הר"ד אבודרהם דעל שעורים שלימים אין לברך עליהם כלום בחיין:

[מג"א ס"ק ז]. פסק המ"א בזופ"א [תבשיל] שעושין משבולת שועל שקורין גנצי גרי"ץ, ונותנין בהם מים הרבה שאין ראויים רק לשרפו שקורין זופ"א, צריך לברך על המים שהכל, ומכל מקום אין הגרעינין בטלין לרוטב דה' מינין חשיבי, כמו שכתבתי סוף סימן ר"ד [ס"ק כה] ע"ש. הנה מה שכתב שהמים הן עיקר ומברך שהכל הוא נכון לדעת התוספות [שם לח, א ד"ה האין] ורא"ש [שם סימן יב] ותלמידי רבינו יונה [שם כז, ב ד"ה ומיא], שכתבו בשכר שעורים דברכתו שהכל הואיל ואית ליה עלויה אחריתי בפת, וכן לפי טעם הרא"ש [שם] דהמים עיקר הם לזופ"א, אך מה שכתב לברך על הגרעינין ג"כ, דה' מינין לא בטלין ברוב, זה אין נראה לי, דהא הטור ריש סימן ר"ח כתב ז' מינין שנשתבחה בהם ארץ ישראל מברכין לאחריהן מעין ג', ויש להם קדימה לשאר מינין, וה' מיני דגן ג"כ נשתבחה בהם ארץ ישראל, ויש להם מעלה יתירה יתר מז' מיני הנזכר לעיל שעושין מהם פת שעליו יחיה האדם, לכן נתנו לה' מינין עוד עליו שאם נתערבו בתבשיל אין בטלין אף שהתבשיל הוא הרוב, עכ"ד הטור ע"ש, הרי דזה המעלה שנתנו חכמים לה' מיני דגן שלא יתבטלו ברוב התבשיל, לא נתנו חכמים לז' מינים, דודאי (לא) ז' מינין בטלים בתבשיל, רק ה' מיני דגן שעושים מהם פת נתנו להם מעלה זו דלא יבטלו בתבשיל שהוא הרוב, אבל מעלה זו לברך אחריו מעין ג', וגם לענין קדימה לשאר מינים, זה נתנו חכמים גם לז' מינים, וכיון שכן, זה הגנצי גרי"ץ דקי"ל בסימן זה דאין מברך אחריו מעין ג' מדינא שכן פסק הרמב"ם [ברכות ג, ב] ותלמידי רבינו יונה [שם לב, א ד"ה ונראה] ורשב"א [שם לו, א ד"ה קימחא] ובעל הלכות גדולות [ברכות פ"ו ז ע"ב], וכן פסק (רמ"א) [שו"ע] סימן רי"א [סעיף ה] דאין לגרעינין שלמים של דגן שום קדימה לשאר דברים, הרי דאפילו מעלות שיש לכל ז' מינין לא נתנו חכמים לגרעינין שלמים של דגן, אם כן כל שכן דמעלה זו שלא יתבטלו בתבשיל שלא ניתנו לז' מינין, לא כל שכן דלא ניתנו מעלה זו להגרי"ץ, כיון דהגרעינין הם שלמים¹³, זה פשוט. על כן לא יברך רק על המים, ופותר את הגרעינים, כדין העיקר שפותר את הטפל. ובזה מיושב הא דכתב הטור סוף סימן רי"א בכוסס חטים אפשר דיש לו קדימה, ונדחקו בו האחרונים, ולי נראה מספיקא שנסתפקו התוספות [שם לז, א ד"ה הכוסס] והרא"ש [שם פ"ו סימן ט], בסימן זה סעיף ד' כתב כן, דאי מברך אחריו מעין שלש יש להם נמי קדימה:

בית יוסף אורח חיים סימן רח אות ד ד"ה והני מילי

כתב הכל בו (סי' כד יט.) בשם ר"י שהכוסס שעורים חיינ וכן על שבליים של שעורים שחרכן באור כדרך שעושים קליות מברך שהכל לפי שהוא מאכל קשה ואין דרך לאכלו עד כאן לשונו ואין כן דעת רבינו אלא כל חמשת המינים שוין לענין זה¹⁴ וה"ר דוד אבודרהם (עמ' שלב) כתב שהכוסס אורז או דוחן מברך בורא פרי האדמה והכוסס את השעורים אינו מברך עליהם כלום מפני שהוא מאכל בהמה עד כאן לשונו ואין זה טעם כלל דכיון שנהנה אף על פי שהוא מאכל בהמה למה לא יברך עליו:

מגן גיבורים שלטי גיבורים סימן רח ס"ק ג

ג) אבל האוכל שעורים שלמים וכו'. כ"כ בד"מ ליישב דעת הכלבו דסובר דמברך שהכל והב"י חולק עליו מדכתב הטור סתם בה' מינים דמברך בפה"א והד"מ כתב דאף דכתב הטור סתם לא כיון אלא למה שראוי לאכילה וכן בש"ס אמרו הכוסס את החטים משמע דוקא חטים דראויים לכוס אבל לא שעורין והרי דעת אבודרהם שאין לברך עליו כלום ואף דהב"י דחאו עכ"פ אינו מברך רק שהכל, וראינו בלח"מ פ"ג מברכות שם הלכה ב' שהביא ראיה לדעת הכלבו מהא דקאמר הש"ס דף ל"ו ע"א וכי אית לי' עילויא אחרינא לא מברכין עלייהו בפה"א אלא שהכל והאמר ר' זירא וכו' קרא חי וקמחא דשערי מברכין עלייהו שהכל מאי לאו דחטי בפה"א ופרש"י מדאמר שערי מכלל דס"ל בחטי בפה"א ומאי קושיא דלמא לכך נקט קמחא דשערי לאשמועין דדוקא קמחא מברך שהכל אבל בשלמים מברך בורא פרי האדמה ע"ש ובאמת לפע"ד אין מזה ראייה דזה ודאי דעכ"פ איכא רבותא טפי לברך בורא פרי האדמה על השלמים מהא דמברך שהכל על הקמח שהרי לפי דעת המקשה דלא סבר דמשום דקשה לקויאני לא לברך כלל א"כ אמאי לא לברך הא נהנה וכיון שכן האיך אפשר לומר דנקט קמח לדיוקא דשלמים הא אדרבא מהראוי' הי' לאשמועין בהדיא הדין בשלמים דהוא רבותא טפי דאינו מברך רק שהכל אף שהוא פרי וע"כ דבא לאשמועי' דוק' דיוקא דחטי דבקמחא דחטי מברך בפה"א אברא דלפ"ז אכתי קשה קושיית הלח"מ על האבודרה"ם דס"ל דאין מברכין כלל על השלמים מאי מקשה דלמא הא גופי' אתא לאשמועין דדוקא על הקמח מברכין ולא על השלמי' והכא לא שייך לומר דהוה רבותא טפי לאשמועין דאין מברכין כלל משום דר"ז בעי לאשמועין על מה שמברכין וממילא נשמע מה שאין מברכין עליו, אמנם ז"א דהאיך אפשר לומר דנקט קמחא דשערי לדיוקא דשלמים אין מברך עליהם כלל דהא לא משמע כלל דיש לומר אדרבא דעל השלמים מברך בפה"א כמו בחטים וכדעת כל הפוסקים וע"כ דלא אתא רק למימר דאף בקמחא דשערי שהוא אינו טוב

מברך עלייהו שהכל משא"כ בדחטי בורא פרי האדמה והנה הרב בעל אהעו"ז החזיק בשטת הרד"א מהא דקאמר הש"ס ביומא דף פ"א זר שכסס שעורין תרומה פטור מחומש דכתיב כי יאכל פרט למזיק וכיון דאזוקי מזיק פשיטא דאין לברך עליו כמו בשמן דאמר בברכות דף ל"ה ע"ב דאין מברכין על השמן משום דאזוקי מזיק הביאו ראי' מהא דתניא השותה שמן של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש וכן קי"ל לעיל סי' ר"ב סעי' ד' וה"ה בזה, וכבר קדמו הרב מהרמב"ח בחידושו שם ביומא בדבר זה, אמנם לפע"ד נראה דהנה באמת צריך להבין הרי הרמב"ם ז"ל פ"י מתרומות הלכה ז' כתב הכוסס החטה של תרומה משלם קרן וחומש והטעם דפסק כרבי כמ"ש הכ"מ בשם הר"י קורקוס משום דסמך על הירושלמי פ' יוה"כ שם דר"י קאי כוותי' דרבי וגם בש"ס דילן לא הזכיר רק שעורין וא"כ האיך כתב הרמב"ם בפ"ג כאן הלכה ב' דאם אכל דגן שלוק כמות שהוא מברך בפה"א ומשמע דוקא שלוק אבל חי לא וכבר תמה בזה ג"כ המהרמב"ח שם אמנם באמת זה אינו קושיא דהרי בלא"ה צריך להבין הא אמרו בברכות דף ל"ז הכוסס את החטה מברך בפה"א וע"כ דרבינו מפרש דכוסס החטה היינו ע"י שליחה ורק משום שהם שלמים ולא הוסר קליפתם לא נקרא מבושל כמ"ש הכ"מ שם וא"כ ה"ה התם מיירי בכה"ג שהי' ע"י שליחה, ומעתה זה דוקא בחטים אבל בשעורים כיון דאינם ראויים קשה אמנם נראה דבאמת צריך להבין הא דקאמר הש"ס שם הכוסס שעורי' פטור מחומש משום דכתיב כי יאכל פרט למזיק ומאי מזיק שייכי בזה ניהו דאינו ראוי למאכל אדם אבל אזוקי לא מזיק ועוד בכוסס חטין דעת רבנן בירושלמי שם דפטור מטעם מזיק ובחטים ודאי ליכא משום מזיק דהרי מברך עלייהו בפה"א אמנם באמת צריך לומר דלענין תרומה שאני דבעינן מאכל ראוי דהרי זר שאכל תרומה אכילה גסה פטור מחומש מטעם מזיק כמ"ש הרמב"ם שם ומאי מזיק איכא וע"כ משום דכיון דקץ במזונו ואין החיך נהנה ממנו קרי לי' מזיק ואינו חייב בחומש וה"ה באלו ניהו דאינו מזיק אבל עכ"פ אינו מאכל אדם ופטור מחומש ומעתה זהו דוקא לענין תרומה אבל לענין ברכה הרי קמחא דשערי דאמר בש"ס דקשה לקוקיאני ואפ"ה כיון דאית לי' הנאה ממנו בעי ברוכי ומכ"ש בשעורי' שלמי' דמברך כיון שנהנה כמ"ש הב"י, אברא דבאמת צריך להבין בהא דקאמר הש"ס דף ל"ה ע"ב אילימא דקא שתי לי' משתי' אזוקי מזיק לי' דתניא השותה שמן של תרומה אינו משלם את החומש הרי דאינו מברך כל דמזיק לי' ומ"ש מקמחא דשערי והרב באהעו"ז הרגיש בזה וכתב דקמחא דשערי אינו מזיק כמו שמן וזה דחוק אבל באמת הדבר ברור דשם בשמן גוף אכילה הוא המזיק ללבו וא"כ ממילא אינה אכילה כלל בעצמותו ואינו נהנה מה שאין כאן דנהנה רק שקשה לדבר אחר היינו לקוקיאני אבל בשעת אכילה איכא הנאה ושפיר מברך וז"ב שוב ראינו ברב"ד בהשגות שם שכל להשיג על הרמב"ם שפסק בכוסס חטים דמשלם את החומש כרבי והלא רבנן פליגי עלייהו וקי"ל כרבנן ואף על גב דמברכין עלייהו בפה"א אפשר דלגבי תרומה מזיק הוא הרי מבואר כדברנו דהדבר חלוק מברכה לתרומה ובזה מיושב מה שהקשה שארנו המצל"ח על הראב"ד הלז מהא דקאמר הש"ס גבי שמן דאזוקי מזיק ומביא ראי' מתרומה ומאי ראי' הוא מתרומה דלמא שאני תרומ' כמ"ש הראב"ד ע"ש ולדבריו יקשה מהך דקמחא דשערי וכמ"ש אמנם לפמ"ש א"ש דשם דההיזק הוא בעצמותו ואינו נהנה כלל שפיר מדמהו לתרומה משא"כ בהך דכוסס חטה דאינו מזיק בעצמותו ונהנה שפיר יש לחלק בין ברכ' לתרומ'.